

**EIROPAS SAVIENĪBAS ATVESEĻOŠANAS UN
NOTURĪBAS MEHĀNISMA PLĀNS
LATVIJA**

STRATĒGISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

VIDES PĀRSKATA PROJEKTS

KOPSAVILKUMS

Latvijas Republikas Finanšu ministrija

Rīga, 2021.gada februāris

KOPSAVILKUMS

Plānošanas dokuments

Eiropas Savienības atveseļošanas un noturības mehānisma plāns (turpmāk – plāns) ir nacionāla līmeņa plānošanas dokuments, kas apkopo Latvijas ekonomikas transformācijas un izaugsmes iespējas COVID-19 pārvarēšanas stratēģijas mērķu sasniegšanā saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulā (ES) 2021/241 (2021.gada 12.februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu, noteikto. Kā galvenie rīcības virzieni Latvijas valdības stratēģijā ir noteikti cilvēkkapitāls, inovācija, biznesa vide un eksportspēja, finanšu pieejamība un infrastruktūra. Plāns sniedz tiešu ieguldījumu visu minēto stratēģijas mērķu sasniegšanā, nodrošinot investīciju atbalstu un ieviešot būtiskas strukturālās reformas, lai sakārtotu politikas ietvaru konkrētās jomās.

Latvijas plāns ir sagatavots balstoties uz “Stratēģija Latvijai COVID-19 krīzes radīto seku mazināšanai”, kas nosaka stratēģisku ietvaru ar kompleksu pasākumu kopumu, lai pārvarētu COVID-19 un tā ietekmes ierobežošanas pasākumu izraisīto ekonomikas krīzi, fokusējoties ne tikai uz tautsaimniecības stabilizāciju, bet arī tautsaimniecības pārorientāciju un uz krīzes radīto izaugsmes iespēju izmantošanu. Vienlaikus, izstrādājot plānu un izdarot izvēles par konkrētiem ieguldījumiem, ir ņemtas vērā nozaru attīstības stratēģijas, ES kopējās prioritātes, Latvijas uzņemtās starptautiskās saistības, kā arī citi ilgtermiņa izaicinājumi, kuri ir kavējuši sasniegt augstāku sociālo un ekonomisko konvergenci.

Plāna struktūru, reformu un investīciju aprakstus nosaka tajā izdalītās 6 komponentes:

1. Klimata pārmaiņas un ilgtspēja.
2. Digitālā transformācija.
3. Nevienlīdzības mazināšana.
4. Veselība.
5. Ekonomikas transformācija un produktivitātes reforma.
6. Likuma vara.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums

Saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumiem Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” plāns ir plānošanas dokuments, kam ir nepieciešams veikt stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk – SIVN).

SIVN mērķis ir apzināt plānā iekļauto investīciju ieviešanas ietekmi uz vidi, veicināt sabiedrības līdzdalību vides pārskata sagatavošanā, iesaistīt sabiedrību vides pārskata apspriešanā un konsultācijās, kā arī ņemt vērā vides pārskata un tā apspriešanas rezultātus plānošanas dokumenta sagatavošanā un izmantot lēmumu pieņemšanā.

SIVN ietvaros ir sagatavots Vides pārskata projekts, kura saturu nosaka Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Vides pārskatā ir iekļauta informācija un veikta pieejamās informācijas un datu analīze atbilstoši normatīvo aktu prasībām un plānošanas dokumenta detalizācijas līmenim. Tajā ir raksturota ar plāna investīcijām saistītā esošā vides situācija, novērtētas plānošanas dokumenta ietekmes uz vidi, sniegta informācija par risinājumiem negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai, kā arī plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringam.

Vides pārskatā ir iekļauts vērtējums par pozitīvām un negatīvām, tiešām un netiešām, īstermiņa un ilgtermiņa, kā arī summārajām ietekmēm un ietekmju mijiedarbībām.

Vērtējums balstās uz plānā iekļauto investīciju mērķiem, aprakstiem un rādītājiem, izskatot to ietekmes uz vidi aspektus un to iespējamās ietekmes būtiskumu, salīdzinot ar esošo situāciju, starptautiskajiem un nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem, kā arī vides kvalitātes normatīviem.

Ietekmes uz vidi aspekti

Plāna SIVN procesā ir secināts, ka tā īstenošana ir saistīta ar šādiem ietekmes uz vidi aspektiem:

1. klimata pārmaiņas (klimatneitralitāte un klimatnoturība);
2. virszemes ūdeņu kvalitāte;
3. gaisa kvalitāte;
4. augsnes kvalitāte;
5. pazemes ūdeņu kvalitāte;
6. bioloģiskā daudzveidība;
7. kultūras mantojuma saglabāšana un aizsardzība;
8. ainavas aizsardzība;
9. cilvēku veselība un drošība;
10. resursu izmantošana.

Plāna ietekmes novērtējums

Tiešas, pozitīvas, ilgtermiņa ietekmes

1.komponentes “Klimata pārmaiņas un vides ilgtspēja” investīcijas Reforma 1.1.1.r. Rīgas metropoles areāla transporta sistēmas zaļināšana, 1.1.2.1.i.: Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai paredzēto transportlīdzekļu iegāde, 1.1.2.2.i.: Biometāna izcelsmes apliecinājumu sistēmas izveide – VUGD specializēto transportlīdzekļu iegāde, 1.1.2.3.i.: Lauku saimniecībām (arī lauksaimnieciskā ražošanā) un uzņēmumiem nepieciešamā transporta un tehnikas pielāgošana darbināšanai ar biometānu, 1.2.1.1.i. Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz AER tehnoloģiju izmantošanu, 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā (ietverot pāreju uz AER tehnoloģiju izmantošanu siltumapgādē un saistītas pētniecības un attīstības aktivitātes (t.sk. bioekonomikā), 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz AER tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti, 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās, 1.3.1.1.i. Glābšanas dienestu kapacitātes stiprināšana, īpaši VUGD infrastruktūras un materiāltehniskās bāzes modernizācija, 1.3.1.2.i. Investīcijas plūdu risku mazināšanas infrastruktūrā, t.sk. polderu sūkņu staciju atjaunošana, aizsargdambju atjaunošana, potamālo upju regulēto posmu atjaunošana, 1.3.1.3.i. Ieguldījumi CO₂ piesaistē un mežu noturības veicināšanā – neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, meža ieaudzēšana, jaunaudžu kopšana, 3.komponentes “Nevienlīdzības mazināšana” investīcijas 3.1.1.1.i. Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana, jauno novadu administratīvo centru un tajos sniegto pakalpojumu un darba vietu pieejamībai un drošai sasniedzamībai, 3.1.1.2.i. Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos ir vērstas uz tiešu, pozitīvu, ilgtermiņa ietekmi, jo tajās plānotie energoefektivitātes veicināšanas, siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas, atjaunojamo energoresursu enerģijas veicināšanas, pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi mazinās siltumnīcefekta gāzu emisijas, resursu izmantošanu, paaugstinās klimatnoturību un uzlabos gaisa kvalitāti. Plānotie atbalsta pasākumi uzlabos gaisa kvalitāti Rīgā un tās aglomerācijā.

Netiešas, pozitīvas, ilgtermiņa ietekmes

2.komponentes “Digitālā transformācija” investīcijas 2.1.1.1.i. Pārvaldes modernizācija un pakalpojumu digitālā transformācija, tai skaitā uzņēmējdarbības vide, 2.4.1.1.i. Pasīvās infrastruktūras izbūve Via Baltica koridorā 5G pārklājuma nodrošināšanai, 2.4.1.2.i. Platjoslas jeb ļoti augstas veiktspējas tīklu “pēdējās jūdzes” infrastruktūras attīstībā un 3.komponentes “Nevienlīdzības mazināšana” 3.1.1.3.i. Aizdevumu fonda izveide zemu izmaksu īres māju būvniecībai, 3.1.1.4.i. Izglītības iestāžu (vidusskolu) infrastruktūras pilnveide un aprīkošana radīs netiešu, pozitīvu ietekmi uz gaisa kvalitāti un siltumnīcefekta gāzu emisiju mazināšanu.

Tiešas, negatīvas ietekmes

Negatīva, tieša ietekme uz bioloģisko daudzveidību un ainavu ir iespējama 1.komponentes “Klimata pārmaiņas un vides ilgtspēja” investīciju 1.2.1.1.i. Daudzdzīvokļu māju energoefektivitātes uzlabošana un pāreja uz AER tehnoloģiju izmantošanu, 1.2.1.2.i. Energoefektivitātes paaugstināšana uzņēmējdarbībā (ietverot pāreju uz AER tehnoloģiju izmantošanu siltumapgādē un saistītas pētniecības un attīstības aktivitātes (t.sk. bioekonomikā), 1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz AER tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti, 1.2.1.4.i. Energoefektivitātes uzlabošana valsts sektora ēkās, t.sk. vēsturiskajās ēkās ieviešanā gadījumā, ja lauksaimniecībā attīstās monokultūras, uz kultūras mantojumu – ja veicot energoefektivitātes pasākumus, netiek saglabātas kultūras mantojuma vērtības. Investīciju transporta infrastruktūras attīstībā arī iespējama negatīva ietekme uz šiem SIVN aspektiem. Negatīvās ietekmes novēršanai agrīnā plānošanas stadijā ir jāizvērtē iespējamās ietekmes uz dabas un kultūras mantojumu un, ja nepieciešams, jāplāno pasākumi negatīvās ietekmes novēršanai vai jāizvēlas risinājumi, kuri negatīvu ietekmi nerada.

Būvdarbu laikā atbalsta pasākumu ieviešanas vietās var veidoties negatīvas, īstermiņa, tiešas un netiešas ietekmes uz vides kvalitātes (troksnis, gaisa piesārņojums, vibrācijas, ūdeņu piesārņojuma riski u.c.) aspektiem, cilvēka veselību un resursu izmantošanu. Ieviešot plānu, ir jāplāno pasākumi būvdarbu negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai.

Pārrobežu ietekme

Darbības programmas īstenošana būs saistīta ar iespējamu pārrobežu ietekmi, jo attiecas uz atbalsta darbībām visā Latvijas teritorijā un to ieviešot, robežjoslās ar kaimiņu valstīm ir iespējama pārrobežu ietekme. Darbības programmas īstenošanas laikā atbilstoši kārtībai, kāda ir noteikta Latvijas normatīvajos aktos un nosacījumiem starpvalstu līgumos par pārrobežu ietekmi, ir jāveic kaimiņvalstu informēšana, ja ietekmes uz vidi procedūrās ir konstatēta iespējama būtiska pārrobežu ietekme.

Summārā ietekme

Plāna investīciju ieviešanai kopumā būs pozitīva ietekme uz SIVN identificētajiem vides aspektiem. Investīciju projektu un pasākumu ieviešana sekmēs starptautisko un nacionālo vides aizsardzības mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā plāna detalizācijas pakāpi, tā ietekmi kvantitatīvi nav iespējams novērtēt. Tādēļ tā ieviešanas laikā ir īpaši svarīgi turpināt izvērtēt projektu un pasākumu ietekmes uz vidi projektu plānošanas un ieviešanas stadijās, kā arī plāna ieviešanas procesā, ja nepieciešams, realizēt ietekmes uz vidi novēršanas vai samazināšanas pasākumus.

Kompensēšanas pasākumi

Esošajā plāna detalizācijas pakāpē nav konstatēta būtiska negatīva ietekme uz Eiropas nozīmes aizsargājamām dabas (*NATURA2000*) teritorijām, tādēļ kompensēšanas pasākumi nav jānosaka. Plāna ieviešanas laikā, ja nepieciešams, ir jāveic ietekmes uz *NATURA2000* teritorijām novērtējums.

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai

Risinājumi negatīvo ietekmju novēršanai un samazināšanai ir iedalāmi vairākās grupās, ko nosaka plāna īstenošanas stadijas:

1. Plānošanas stadija: normatīvo aktu izstrāde plāna investīciju ieviešanai, investīciju projektu un būvniecības ieceru dokumentācijas sagatavošana, teritorijas detalizētāka izpēte.
2. Ieviešanas stadija: ietekmes uz vidi novērtējuma pasākumi (ietekmes uz vidi novērtējums vai ietekmes uz *NATURA2000* teritoriju novērtējums, ietekmes uz vides sākotnējais izvērtējums, nosacījumu saņemšana no vides institūcijām).

Monitorings

Lai iegūtu informāciju par plāna ieviešanas rezultātiem, tās īstenošanas laikā ir jāveic plānošanas dokumenta ieviešanas monitorings, jā sagatavo un jā iesniedz Vides pārraudzības valsts birojā monitoringa ziņojums. Tā izstrādei izmantojami jau plānā, kā arī Nacionālajā attīstības plānā 2021. – 2027.gadam iekļautie rādītāji, tos papildinot ar vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojošiem rādītājiem, kas sniedz priekšstatu par notikušo izmaiņu cēloņiem.

Sabiedriskā apspriešana

Plāna SIVN Vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana notiek no 2021.gada 1.marta līdz 2021.gada 31.martam. Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas sanāksme notiks neklātienēs formā (attālināti) laika posmā no 2021.gada 22.marta līdz 2021.gada 28.martam, tiešsaistes videokonference – 2021.gada 26.martā plkst. 10.00.

Pēc sabiedriskās apspriešanas tiks sagatavots precizētais vides pārskats un iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā atzinuma saņemšanai.

Izstrādātāji

Plānošanas dokumentu “Eiropas Savienības atveseļošanas un noturības mehānisma plāns” izstrādājusi Latvijas Republikas Finanšu ministrija, stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu ir veikusi un tā ietvaros vides pārskatu ir sagatavojusi Latvijas Republikas Finanšu ministrija.